

Sigitas Tamkevičius

Prisiminimai apie kardinolą Vincentą

Pirmą kartą kardinolą Vincentą, tuometinį kunigą, sutikau 1955-ais metais ir 45 metus, iki pat jo mirties, teko su juo dažnai bendrauti. Kai įstojau į Kauno kunigų seminariją, jis buvo seminarijos prefektas, faktinis vadovas, kadangi rektorius Kazimieras Žitkus pasirodė tik sekmadieniais. O prefektas gyvena tame pačiame pastate kaip ir mes, pirmakursiai. Kasdien jį matydavome; kiekvieną šeštadienį jis vedavo konferenciją. Kalbėjo labai įtaigiai, kiekvienas žodis buvo tiesiog įkalamas į seminaristų širdis, nes jautei, kad jis gyvena tuo, ką kalba. Prefektas buvo maldos žmogus, kunigas idealistas, norėjęs, kad ir mes, būsime kunigai, būtume idealistai. Jis spinduliavo tikėjimu, meile ir dvasingumu. Mes, Kauno kunigų seminarijos seminaristai, buvome dar visai jaunučiai; prefektas mus mylėjo, gerbė, bandė perduoti tą meilę, kurią nešiojo savo širdyje. Iš tų metų išlikęs stiprus įspūdis. Net ir vėliau retai sutikau kunigų ar rekolekcijų vedėjų, kurie būtų taip įtaigiai kalbėję apie dvasinius dalykus.

Kardinolo Vincento kunigystės primicijų, įvykusių 1944 m., paveikslėlyje yra išlikęs būdingas užrašas: "Taikos Karaliene, melskis už mus ir duok kariaujančiam pasauliui

taiką, parentą tiesa, teisingumu ir meile." Nes niekada kunigas Vincentas, vėliau – vyskupas ir kardinolas, nebus kariaujančių pusėje, bet visuomet laimins tuos, kurie neša santarvę ir taiką.

Antras artimas bendravimas su kun. Vincentu vyko 1957 metais. Vasarą atostogavau Paparčiuose ir vieną sekmadienį nuvykau į atlaidus Žasliuose, kur yra kardinolo tėviškė. Šios parapijos klebonas paprašė kunigo Vincento išleisti jį atostogų, o jis pasakė: „Jei šis klierikas irgi sutiks savaitę pabūti, tada važiuok.“ Negalėjau atsakyti ir savaitę gyvenau Žaslių klebonijoje. Tuo laiku labiausiai įsiminė diena, kai kun. Vincentas mane nusivedė į savo tėviškę Guronyse. Aplankė savo mamytę, kurią labai mylėjo. Mačiau, kokie šilti buvo jų santykiai.

Kai 1957-aisiais suvažiuavome į naujus mokslo metus Kauno kunigų seminarijoje, kun. Vincento joje neberadome. Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Rugienis neleido jam toliau dėstyti, nes KGB matė stiprią kunigo įtaką klierikams. KGB net du kartus bandė nesėkmingai jį verbuoti kolaborantu. Labai gailėjomės jo netekę.

1962 m. baigęs Kauno kunigų seminariją, keletą kartų aplankiau jį tremtyje Nemunėlio Radviliškyje, norėdamas pasitarti. Veiklesnieji kunigai važiuodavo jo aplankyti, kad nesijaustų užmirštas, kiti – pasitarti, nes su savo vyskupais, deja, ne visus klausimus galėdavome aptarti.

Labai gražus ir reikšmingas atsiminimas išliko iš 1969-ųjų, kai sovietinė valdžia iš manęs atėmė vadinamąjį kulto tarno registracijos pažymėjimą, be kurio nebuvo galima oficialiai eiti kunigo pareigų. Šv. Velykų proga iš vyskupo Vincento gavau laišką: „Ne užuojautą, o tik brolišką susižavėjimą bei padaršinimą Jums siunčiu. Užuojautos verti tie, kurie, turėdami visus popierinius pažymėjimus, neturi, deja, kunigiškos dvasios. Vienintelė registracija, kuri svarbi, tai Viešpaties registracija.“ Man gauti iš vyskupo tokį laišką buvo didelis džiaugsmas.

Teofilus Matulionis iš Vladimiro kalėjimo vieną laišką pasirašė taip: „Esu laisvas tremtinys.“ Apie kardinolą V. Sladkevičių taip pat galima drąsiai pasakyti, kad jis 23 metus buvo laisvas tremtinys. Tie metai, praleisti už vyskupijos ribų, stebint budriai KGB akiai, buvo iš tiesų sunkūs tremties metai, nors ir savame krašte, – jis neturėjo išorinės laisvės, bet niekas negalėjo atimti jo vidinės laisvės. „Jei laikysitės mano mokslo, Jūs iš tikro būsite mano mokiniai, Jūs pažinsite tiesą ir tiesa padarys Jus laisvus. (Jn 8, 31–32). Jėzus – amžinoji Tiesa; kas šią tiesą pažįsta ir priima visu savo gyvenimu, tas tampa laisviausiu žmogumi; jo niekas negali pavergti.

Kai arkivyskupas Teofilus Matulionis konsekravo V. Sladkevičių vyskupu, 1959 m. KGB vėl nesėkmingai bandė jį užverbuoti. Kunigas Vincentas labai nenorėjo, galbūt net bijojo prisiimti vyskupo pareigų, bet nusilenkė Apaštalų Sosto sprendimui, nors žinojo, kad jo laukia sunkus kryžius. Jį konsekra- vęs vysk. Teofilus Matulionis jau buvo tris

kartus ėjęs Gulago keliais. RRT įgaliotinis Rugienis, gerai pažindamas vyskupo Vincento ištikimybę Dievui ir Bažnyčiai, per pirmąjį susitikimą padarė sprendimą: „Mes tokius *prochvostus* (liet. „vėjavaikius“) sutvarkysime.“

Jei vyskupas Vincentas būtų sutikęs bendrauti su sovietiniu saugumu, būtų nematęs tremties. Jis būtų tapęs Kaišiadorių ordinaro įpėdiniu ir vėliau – ordinaru. Bet vyskupas V. Sladkevičius savo dvasinės laisvės nenorėjo atiduoti, sutiko geriau vykti į tremtį, bet išlikti laisvu vyskupu. Mes, to meto kunigai, dažnai važiuodavom pas jį tartis įvairiais klausimais – anuomet daug jų iškildavo, nes buvo norima kunigus išpausti į rėmus, kad jie nevykdytų sielovados, o būtų paprasčiausi kulto tarnai, atliekantys pačius būtiniausius patarnavimus.

1972 m. Nemunėlio Radviliškyje rajono valdžia jį užklupo katekizuojuojant vaikus; vyskupas dėl to buvo tardomas Biržų prokuratūroje. Vyskupas Vincentas neišsigando: atsakė atliekąs savo kaip dvasiško pareigas. Jo pareiga – aiškinti tikėjimo tiesas ne tik suaugusiems, bet ir vaikams. Sovietinė valdžia nesiėmė represijų tik bijodama, kad pasaulis nesužinotų, jog vyskupas ne tik ištremtas, bet jam, dvasiškiui, neleidžiama atlikti savo pareigų. Po kelių dienų rajono pirmininko pavaduotojas vyskupui pasakė: „Nors tamsta, katekizuojuodamas vaikus, nusikaltai, ir lengviau ar sunkiau būtume sudarę bylą, bet kadangi esate vyskupas ir jumis domisi visi, pradėdant N. Radviliškiu ir baigiant Vatikanu, tai laikysime reikalą užbaigtu.“ (Kronika, Nr. 3).

1972 m., kai suplanavome leisti pagrindinio leidinį, norėjau gauti bažnytinės vyresnybės aprobavimą. Su savo vyskupu šiuo klausimu kalbėtis negalėjau, nes kurioje neabejojome, kad ten yra įtaisytas KGB pasiklausymas. Petro Plumpos padedamas paruošęs pirmą leidinį, važiauvau pas vysk.

V. Sladkevičių į Nemunėlio Radviliškį, kad šis palaimintų. Anuomet, kai reikėjo išmintingo žodžio ir dvasinės atramos... Papasakojau, pristačiau planuojamą leidinį, jis pavartė ir pasakė, kad leidinys galėtų vadintis Kronika; patarė jame registruoti visus Bažnyčios, tikinčiųjų persekiojimo faktus ir pridėti trumpus komentarus. Taip vyskupas Vincentas tapo Kronikos krikštatėviu. Pridėjome tik kelis žodžius: Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika. Leidžiant Kroniką nebuvo net minties dažnai važinėti tartis, nes visą laiką žinojau, kad esu sekamas, norėjau, kad KGB kuo mažiau matytų mano kontaktus su svarbiais žmonėmis.

Sovietinė valdžia, norėdama sušvelninti Vakarų propagandą dėl tikėjimo persekiojimo Lietuvoje, nutarė vyskupui Vincentui leisti eiti pareigas Kaišiadorių vyskupijoje. 1982 m. rugpjūčio 8-osios sekmadienį Kaišiadorių katedroje vyko didelės iškilmės, ir vyskupas Vincentas įžengė į sostą. Buvo laimingas ir vysk. Vincentas, ir kaišiadoriškiai – pagaliau, po daugelio metų sulaukę savo vyskupo.

Kardinolo portretas būtų nepilnas, jei mes jį pažintume tik kaip labai kuklų, ramų ir maldoje paskendusį Bažnyčios kunigaikštį. Išskirtinio dėmesio verta jo kalba 1988 m. rugpjūčio 3 d. Kauno kunigų seminarijoje. Tai buvo drąsus okupantų vykdytos prievartos pasmerkimas ir paraginimas atsitiesti ir nekolaboruoti su pavergėjais. Tačiau kai kardinolas vieniems priminė, jog reikia liautis talkinti spaudos aparatui, kitiems patarė nelipti ant kulnų; ragino būti kantriems ir leisti augti gležniems laisvės daigams.

Kai 1988 m. lapkričio 5 d. grįžau iš tremties, tą pačią dieną aplankiau kardinolą Vincentą; kalbėjome apie Sąjūdį. Jis nuogaštavo, kad į Sąjūdį gali būti KGB infiltruoti žmoniai, turinčių savų tikslų. Jis tais klausimais turėjo aiškią bažnytinę nuomonę. Kardinolas V. Sladkevičius palaikė Sąjūdžio iniciatyvas;

kiek vėliau kunigui Alfonsui Svarinskui net leido dalyvauti Seimo rinkimuose ir dirbti Seime. Tuo metu, manau, tai buvo protingas sprendimas. Bent vieno kunigo dalyvavimas buvo labai reikalingas. O tai, kad jis, kardinolas, saugojo Kovo 11-osios aktą, niekam nepasakojo. Tai liudija, jog jis laikėsi duoto žodžio, kad žinia apie saugomą Aktą nepasklistų ir nepasiektų nedraugų ausų.

1991-ųjų gegužės mėnesio pradžioje kardinolas, sugrįžęs iš Romos, paskambino man (tuometėjau Kauno kunigų seminarijos rektorius pareigas) ir paprašė apsilankyti. Kardinolas pranešė žinią, kad popiežius Jonas Paulius II mane nominavo vyskupu ir klausė, ar sutiksiu prisiimti šias pareigas. Kardinolui pasakiau, kad turėsiu pasiklausti Draugijos vadovybės, kadangi priklausiau Jėzaus Draugijai. Jos vyresnieji leido, ir nuo 1991-ųjų gegužės 19 d., nuo Sekminių, kai buvau konsekruotas, kardinolą aplankydavau kiekvieną dieną.

Paprastai ateidavome ryte kartu su vyskupu Vladislovu Michelevičiumi ir bent valandą kalbėdavome apie Bažnyčios ir Lietuvos reikalus. Reikėjo atgimusioje Lietuvoje atkurti tai, kas ateistų buvo sugriauta: kunigų ruošimą, karitatyvinę Bažnyčios misiją, stiprinti parapijų bendruomenes. Kardinolui labai rūpėjo Kunigų seminarijos darbas, visų Bažnyčios institucijų, ypač – „Caritas“ ir Jaunimo centro veikla. Taip tęsėsi iki 1996 metų, kai buvau paskirtas Kauno vyskupu ordinaru, o kardinolas Vincentas išėjo į emeritūrą. Tada aplankydavau jį kartą per savaitę, o globėju paskyriau mons. Vincentą Jalinską, kuris lankydavo kasdien. Mačiau, kaip kantriai, nedejuodamas jis nešė senatvės kryžių.

Paskutinis susitikimas vyko jo iškeliavimo pas Viešpatį dieną 2000-ųjų gegužės 28-ąją. Kardinolas sunkiai sirgo ir paskutinėmis valandomis jau nebekalbėjo; prie jo lovos meldžiausi su būreliu artimųjų žmonių.

Kardinolo dvasinį gyvenimą formavo motina, jėzuitai ir pokario kunigų seminarija. Tikriausiai tėvų namų mokykloje jis išmoko kantrybės ir ištvermės, kurios vėlesniame gyvenime jam tiek daug reikėjo. Su didele meile kardinolas minėdavo gimnazisto amžiuje sutiktą T. Joną Kubiliūną SJ, kuris rūpinosi į Jėzuitų gimnaziją atvažiavusiu nedrąsiu, bet gabiu berniuku iš kaimo. Apie jį kardinolas vėliau sakė: „Jis mano širdžiai liko vienas brangiausių žmonių.“

Iš Vincento Sladkevičiaus mokiausi būdamas jaunas seminaristas iki pat paskutinių jo gyvenimo dienų – mokiausi gilaus tikėjimo ir didelės pagarbos žmogui. Atrodė, kad jis nematė savęs, matė kitus žmones, kuriuos mylėjo ir vedė prie Viešpaties. Ilgus metus turėjau galimybę iš jo mokytis gilaus tikėjimo, tarnavimo ir meilės žmogui. Visi mokė-

mės iš jo žodžių ir pavyzdžio. Jis buvo didis Bažnyčios vyras, kuriam Bažnyčios reikalai buvo *alfa* ir *omega*. Kas matė Jo Eminenciją aukojant mišias, juto, kad jis giliai išgyvena Viešpaties aukos slėpinį.

Kardinolas gyveno labai kukliai, patyrė daug persekiojimų, tačiau nelaikė širdyje pykčio; gyvendamas neramiais nesantaikos metais, visus kvietė į santarvę ir atlaidumą. Kardinolo dvasiniame pasaulyje labai ryškiai švietė pagarba Dievo Motinai Marijai ir Švč. Sakramentui. Jis kiekvieną mėnesį aplankydavo Šiluvos Dievo Motiną. Ir po mirties kardinolas Vincentas mus kviečia į Šiluvą, kviečia pasitikėti Jėzaus Širdies gailėstingąja meile, tačiau nesiūlo remtis vien savo išmintimi. Jis visiems laikams lieka gilaus tikėjimo ir meilės žmogui pavyzdžiu.